

**Gendersverschillen op het Gebied van Financiële Stress, Financiële Tevredenheid en
Financieel Presteren**

N.A.J. Nijboer

Studentnummer: s4370724

Afdeling Psychologie, Rijksuniversiteit Groningen

PSB3A-BT15: Bachelor Thesis

Supervisor: J.L.Jansen, MSc.

Tweede beoordelaar: dr. Coby Gerlsma

In samenwerking met: F. Wübbels s4379411, J. Greidanus s4383362, J. Fehrmann s3747700,
en K.A.S. van Faassen s4376994.

13 april 2023

**Gender differences in Financial Stress, Financial Satisfaction and Financial
performance**

Abstract

Financial performance, financial stress and financial satisfaction have a major impact on our well-being and health in our daily lives. The literature suggests that women score lower on financial performance and financial satisfaction and higher on financial stress than men. However, no research has yet been done on the difference between men and women on their subjective perspectives about their financial performance, financial stress and financial satisfaction. Therefore, the research question explored in this article is: what is the difference between men and women on the subjective perspective of financial performance, financial stress and financial satisfaction? A survey was conducted among adults using different questionnaires. In all three of the conducted analyzes (t-tests) no significant differences were found. Explanations for these results can be that, both men and women score relatively high on financial satisfaction and low on financial stress, the rapid changes in the Dutch labor market in the past two decades, the average young age of the participant group, gender differences in attitudes and perceptions about money and the psychological gender perspective. Follow-up studies can investigate the impact of these possible influences. Finally, the current research makes an important contribution to the further validation of the recently developed questionnaire, the FiPS.

Keywords: Gender, Financial performance, financial stress and financial satisfaction

Samenvatting

Financiële prestaties, financiële stress en financiële tevredenheid hebben veel invloed op het welbevinden en gezondheid in ons dagelijks leven. De literatuur suggereert dat vrouwen lager scoren op financiële prestaties en financiële tevredenheid en hoger op financiële stress dan mannen. Er is echter nog geen onderzoek gedaan naar het verschil tussen mannen en vrouwen op het subjectief beoordelen van financieel presteren, financiële stress en financiële tevredenheid. Daarom is de onderzoeksvraag die in dit artikel werd onderzocht: wat is het verschil tussen mannen en vrouwen op het subjectief beoordelen van financieel presteren, financiële stress en financiële tevredenheid? Het onderzoek werd afgenomen onder volwassenen met behulp van verschillende vragenlijsten. Bij alle drie de analyses (t-tests) werden geen significante verschillen gevonden. Verklaringen hiervoor kunnen zijn dat zowel mannen als vrouwen relatief hoog scoorden op financiële tevredenheid en laag op financiële stress, de snelle veranderingen op de Nederlandse arbeidsmarkt in de afgelopen twee decennia, de gemiddelde jonge leeftijd van de deelnemersgroep, genderverschillen in houdingen tegenover geld en waarnemingen van geld en het psychologisch genderperspectief. Vervolgonderzoek zou de mogelijke invloeden van deze variabelen in kaart kunnen brengen. Ten slotte levert het huidige onderzoek een belangrijke bijdrage voor het verder valideren van de recent ontwikkelde vragenlijst, de FiPS.

Trefwoorden: Geslacht, Financieel presteren, financiële stress, financiële tevredenheid

Gendersverschillen op het Gebied van Financiële Stress, Financiële Tevredenheid en Financieel Presteren

Mensen met (ernstige) financiële problematiek hebben een ongezondere leefstijl, meer psychosociale klachten en een slechtere gezondheid dan mensen zonder financiële problematiek (Van Rijnsoever et al., 2011). Bij mensen met een lage sociale status is het hebben van financiële problematiek sterk gerelateerd aan een minder goede gezondheid, ongezonde leefgewoonten, eenzaamheid, psychische klachten en lichamelijke en emotionele beperkingen. Het menselijk vermogen om adequaat financieel te kunnen presteren is een belangrijk aspect om de kans op dit soort problematiek te verkleinen. Vermindering van financiële capaciteit heeft namelijk vaak grote gevolgen voor zowel de persoon zelf als voor de omgeving van die persoon, en kan resulteren in (ernstige) financiële problematiek (Koerts et al., 2020).

Financiële capaciteit kan verwoord worden als het in staat zijn om financiële beslissingen te nemen met succesvolle gevolgen voor iemands financiële middelen, behoeftes en doelen, of door in staat te zijn dit succesvol door iemand anders te laten beheren (Appelbaum et al., 2016, p. 81). Om financiële capaciteit te beoordelen wordt deze in twee verschillende dimensies opgedeeld, namelijk financiële competentie en financiële prestatie (Appelbaum et al., 2016, P. 82-86). De dimensie financiële competentie bestaat uit twee delen, namelijk financiële kennis en financieel beoordelingsvermogen. Financiële kennis verwijst naar de declaratieve en procedurele kennis die nodig is om financiën te kunnen beheren. In dit geval is declaratieve kennis de kennis over financiële feiten, concepten en gebeurtenissen (e.g., het kennen van cijfers, kunnen lezen van bonnetjes en inzicht hebben in je bankrekeningen), terwijl procedurele kennis het vermogen is om financiële routines en handelingen te kunnen uitvoeren (e.g., het geven van wisselgeld en online te kunnen bankieren). Het tweede deel, financieel beoordelingsvermogen, verwijst naar het vermogen

om financiële beslissingen te nemen die de behoeftes (e.g., het hebben van voedsel, onderdak, kleding) van het individu ten goede komen. Beide worden meestal beoordeeld in een gecontroleerde setting en worden gemeten aan de hand van verschillende prestatietests en vragenlijsten.

De tweede dimensie, financiële prestatie, verwijst naar iemands mate van succes bij het afhandelen van financiële prestaties en handelingen in het dagelijks leven (Appelbaum et al., 2016, p. 93). Financiële prestaties worden beïnvloed door verschillende contextuele factoren, waaronder financiële stress en financiële tevredenheid. Financiële prestaties zijn moeilijker objectief te meten dan financiële competenties en er zijn nog geen instrumenten ontwikkeld voor het in kaart brengen van financiële prestaties in het alledaagse leven (Appelbaum et al., 2016, P. 82-86; Koerts et al., 2020). Dit komt doordat het verkrijgen van de benodigde informatie om financiële prestaties te meten veel tijd kost en praktisch moeilijk uitvoerbaar is. Het is echter van belang om financiële prestaties in het dagelijks leven in kaart te kunnen brengen, omdat een individu over voldoende financiële competenties kan beschikken om in de praktijk succesvol te kunnen presteren, maar in het dagelijks leven toch niet in staat te zijn om deze financiële prestaties succesvol te kunnen uitvoeren door contextuele invloeden (Koerts et al., 2020).

Om toch in staat te zijn om financiële prestaties in het dagelijks leven te kunnen meten is er recent een vragenlijst ontwikkeld, de FiPS (Koerts et al., in preparation). Deze vragenlijst beoogt de perceptie van mensen op hun financieel presteren in het dagelijks leven te meten en is ontwikkeld door middel van een Delphi studie. Doordat de vragenlijst zich richt op de subjectieve beoordeling van mensen op hun financieel presteren in het dagelijks leven kunnen mensen de vragenlijst op zichzelf invullen. Hierdoor wordt het mogelijk om financieel presteren in het dagelijks leven te meten op een efficiënte en praktisch uitvoerbare manier.

Geslacht en financieel presteren

Ondanks het weinige onderzoek dat gedaan is naar de perceptie van mensen over hun financieel presteren in het dagelijks leven, is er in de literatuur wel veel onderzoek gedaan naar een verschil tussen mannen en vrouwen in financiële competentie (Robson, & Peetz, 2020). Verschillende studies hebben aangetoond dat mannen over het algemeen hoger scoren op financieel beoordelingsvermogen dan vrouwen (Robson, & Peetz, 2020; Rothwell, & Wu, 2019; Russia Financial Literacy and Education Trust Fund., 2013). Tevens scoren vrouwen gemiddeld ook significant lager op de andere delen van financiële competentie dan mannen. Een grote internationale studie heeft bijvoorbeeld uitgewezen dat vrouwen significant slechter presteren op het gebied van financieel vooruit plannen en het maken van financiële beoordelingen (Robson, & Peetz, 2020; Russia Financial Literacy and Education Trust Fund., 2013). Daarnaast blijken vrouwen slechter te presteren op het gebied van financiële geletterdheid en kennis (Rothwell, & Wu, 2019). Hoewel de oorzaak voor deze verschillen nog onduidelijk is, suggereren Robson, & Peetz (2020) dat de verschillen tussen de geslachten deels te verklaren zijn door een interactie tussen de verdeling van financiële middelen (e.g. van inkomen, financiële verantwoordelijkheid en financiële producten), persoonlijkheid en geslacht gerelateerde maatschappelijke verwachtingen.

Geslacht en financiële stress

Als vrouwen inderdaad hun financiële prestaties lager beoordelen dan mannen zou dat kunnen leiden tot financiële stress (Koerts et al., 2020; Uljee, 2018). Financiële stress kan verwoord worden als de subjectieve perceptie van het hebben van onvoldoende financiële middelen om te voldoen aan de basisvereisten voor een normale levensstandaard (Agrigoroaei et al., 2017). De subjectieve perceptie van financiële stress bestaat uit verschillende aspecten, waaronder het waargenomen onvermogen om maandelijkse rekeningen te betalen, in levensbehoeften te kunnen voorzien en het zorgen maken over de huidige of toekomstige financiële status als individu of huishouden. Uit onderzoek blijkt dat vrouwen over het

algemeen meer financiële stress ervaren dan mannen (Brougham et al., 2009; Keith, 1993). In de meeste onderzoeken naar het verschil in financiële stress tussen mannen en vrouwen is een specifieke onderzoeksgroep gekozen, bijvoorbeeld studenten (Eisenbarth, 2019; Tran et al., 2018) of ouderen (Keith, 1993; Settels, 2022). Er is dus beperkt onderzoek gedaan naar het verschil in het ervaren van financiële stress tussen mannen en vrouwen in het algemeen. De onderzoeken die zich wel richten op algemene sekseverschillen, gaan voornamelijk over de algehele stress in het dagelijks leven (Matud, 2004). Er is echter nog geen onderzoek gedaan naar algemene sekseverschillen dat zich specifiek richt op financiële stress.

Geslacht en financiële tevredenheid

Naast dat lagere financiële prestaties kunnen leiden tot financiële stress kan het ook zorgen voor het ervaren van een lagere financiële tevredenheid (Fan, & Babiarz, 2019). De definities en metingen van financiële tevredenheid variëren in de literatuur (Fan, & Babiarz, 2019; Gerrans et al., 2014). Brügggen et al. (2017, p.229) definiëren financiële tevredenheid als “de subjectieve beoordeling over het vermogen om de huidige gewenste levensstandaard (een toestand van financiële gezondheid, geluk en vrij van financiële zorgen) en financiële vrijheid te behouden”. De definitie van financiële tevredenheid overlapt gedeeltelijk met die van financiële stress. Financiële tevredenheid en financiële stress zijn echter twee verwante, maar verschillende concepten (Brügggen et al., 2017).

Financiële tevredenheid heeft een sterke link met het algehele persoonlijk welzijn, tevredenheid, gezondheid en geluk (Prawitz et al., 2006; Fan, & Babiarz, 2019; Gerrans et al., 2014). Uit de studie van Gerrans et al. (2014) blijkt dat financiële tevredenheid verantwoordelijk is voor 33% van de variantie in persoonlijk welzijn bij vrouwen tegenover 26% bij mannen. Deze resultaten suggereren dat financiële tevredenheid belangrijker is voor vrouwen dan voor mannen met betrekking tot persoonlijk welzijn. Daarnaast wordt in de literatuur meerdere significante verschillen in financiële tevredenheid per geslacht

gedocumenteerd. Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat vrouwen gemiddeld minder tevreden zijn met hun huidige financiële situatie dan mannen op hetzelfde sociaaleconomische niveau, en meer geneigd waren te melden dat hun financiële zorgen hun werkprestaties beïnvloeden (Hira & Mugenda, 2000). Een verklaring voor deze verschillen was dat vrouwen meer inconsistent gedrag lieten zien tegenover hun financiële situatie dan mannen. De vrouwen die stelden ontevreden te zijn over hun spaargedrag en huidige financiële situatie gaven bijvoorbeeld meer geld uit dan de mannen die hetzelfde rapporteren. Daarnaast hebben vrouwen negatievere verwachtingen over hun financiële toekomst dan mannen (Grace et al., 2010; Jacobsen et al., 2014). Dit verschil komt waarschijnlijk doordat vrouwen gelimiteerde mogelijkheden ervaren om ervoor te zorgen dat ze op latere leeftijd over voldoende financiële middelen beschikken. Terwijl mannen deze gelimiteerde mogelijkheden niet ervaren.

Huidig onderzoek

Geconcludeerd kan worden dat financiële prestaties, financiële stress en financiële tevredenheid veel invloed hebben op het welbevinden en gezondheid in ons dagelijks leven (Agrigoroaei et al., 2017; Koerts et al., 2020; Kuo et al., 2021; Uljee, 2018; Van Rijnsoever et al., 2011). De literatuur suggereert dat er in al deze variabelen een significant verschil tussen mannen en vrouwen te vinden is. De onderzoeksvraag van het huidige onderzoek is daarom: wat is het verschil tussen mannen en vrouwen op het subjectief beoordelen van financieel presteren, financiële stress en financiële tevredenheid?

De verwachting is dat vrouwen lager scoren dan mannen op financiële prestaties en financiële tevredenheid, maar hoger scoren op financiële stress. Omdat er echter nog geen eenduidige manier is ontwikkeld om het subjectief financieel presteren in het dagelijks leven te meten, maakt het huidige onderzoek gebruik van een recent ontwikkelde vragenlijst, de FiPS, om dit te meten (Koerts et al., in preparation).

Methode¹

Proefpersonen

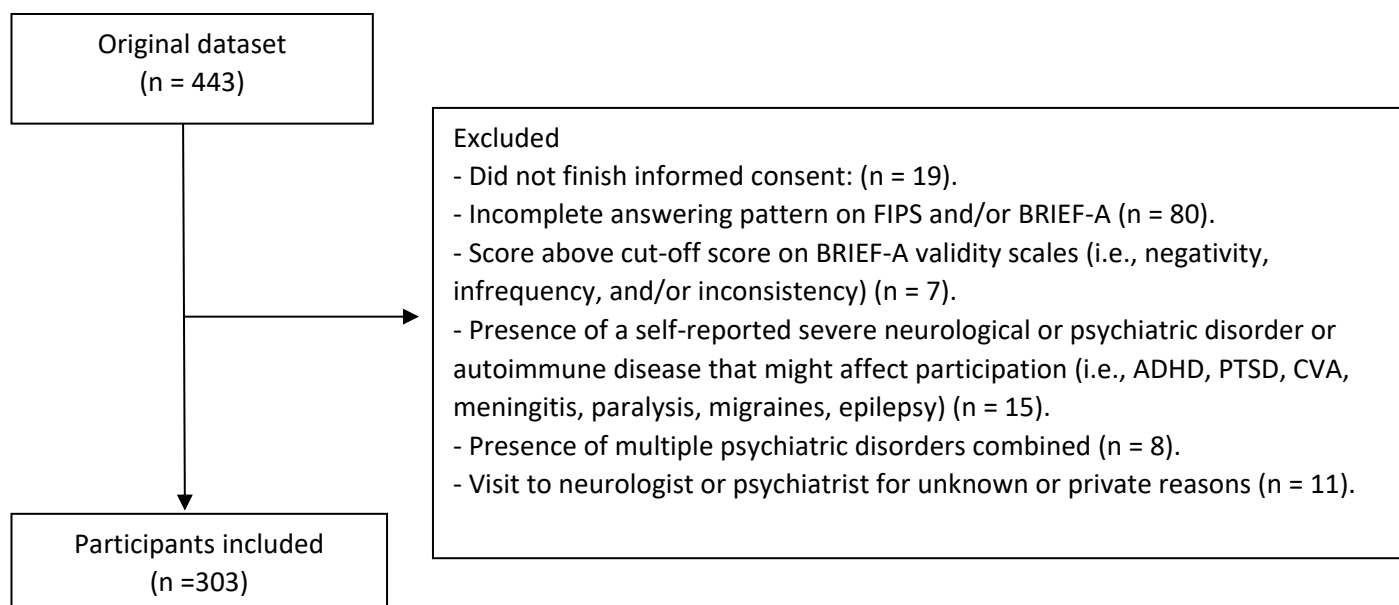
Aan deze cross-sectionele vragenlijststudie deden 303 Nederlandse volwassen proefpersonen mee. De proefpersonen zijn geworven via contacten van de onderzoekers. Hiervan waren 115 man (38%) en 188 vrouw (62%). Er waren geen proefpersonen die hebben aangegeven het geslacht liever niet te willen delen. De gemiddelde leeftijd van de proefpersonen was 38.91 jaar met een standaarddeviatie van 16.85 jaar. Verdere demografische gegevens staan vermeld in Tabel 1. Criteria voor deelname zijn dat de respondent 18 jaar of ouder moet zijn en geen (ernstige) psychiatrische of neurologische aandoeningen heeft. Om dit te controleren werd er in het onderzoek gevraagd aan de proefpersoon of hij/zij weleens bij een neuroloog of psychiater is geweest en waarvoor. Uiteindelijk werden 140 deelnemers uitgesloten van deelname door bovenstaande redenen of door het incompleet invullen van de vragenlijst (zie Figuur 1).

¹ Dit onderzoek is onderdeel van een grotere studie over financieel presteren (PSY-2122-S-0104). De Nederlandse versie van de *Behavior Rating Inventory of Executive Function-Adult Version* (BRIEF-A, Roth et al., 2005) en De Brief Money Management Scale (BMMS, Ksendzova et al., 2017) zijn daarom wel bij alle participanten afgenomen en hieronder beschreven, maar niet gebruikt en geanalyseerd in deze studie.

Tabel 1*Beschrijvende statistieken.*

	N	Totale groep M (SD)	Mannen M (SD)	Vrouwen M (SD)
Leeftijd	303	38.91 (16.85)	39.86 (16.73)	38.34 (16.93)
FiPS-TOT	303	210.47 (23.55)	213.57 (23.80)	208.56 (23.26)
Financiële stress	303	3.31 (2.00)	3.32 (1.92)	3.34 (2.06)
financiële tevredenheid	303	7.16 (1.74)	7.16 (1.67)	7.15 (1.78)

Noot. M = gemiddelde; SD = standaarddeviatie, FiPS-TOT= Financiële Prestatie Schaal totaal score.

Figuur 1*Uitgesloten deelnemers*

Noot. BRIEF-A= Behavior Rating Inventory of Executive Function-Adult Version, BMSS=

De Brief Money Management Scale, FiPS= Financiële Prestatie Schaal.

Procedure

Deelnemers hebben een link naar de online vragenlijst in Qualtrics ontvangen. De vragenlijsten werden in een vaste volgorde afgenomen. Alvorens de proefpersonen aan de vragenlijsten deelnamen, hebben zij uitgebreide informatie over het onderzoek en het doel hiervan gelezen en werd hen gevraagd een informed consent te geven. In totaal duurde het onderzoek ongeveer 30 minuten. Deelnemers ontvingen geen vergoeding. Deelname was op vrijwillige basis, waarbij deelnemers zich op ieder moment konden terugtrekken. Ook konden deelnemers op elk moment mailen over vragen. Het onderzoek is goedgekeurd door de Ethische Commissie Psychologie van de Rijksuniversiteit Groningen (PSY-2122-S-0104).

Materialen

Aan het begin van de vragenlijst wordt gevraagd naar een aantal demografische gegevens. Eerst wordt de deelnemer gevraagd naar zijn of haar leeftijd (in jaren), geslacht (man/vrouw/anders) en hoogst afgeronde opleiding. Daarna volgt een open vraag over het aantal jaren opleiding. Vervolgens wordt er gevraagd naar de deelnemer zijn of haar burgerlijke staat, dagbesteding, beroep, gezondheid en of de deelnemer wel of geen kinderen heeft. Tot slot wordt er op een schaal van één tot tien gevraagd naar een zelfbeoordeling van geluk.

De Financiële Prestatie Schaal (FiPS) is een recent ontwikkelde vragenlijst die de subjectieve financiële prestaties van mensen in het alledaagse leven in het afgelopen jaar beoogt te meten. De vragenlijst is tot stand gekomen door middel van een Delphi studie (Koerts et al., in preparation). De vragenlijst begint met dertien items over de persoonlijke financiële situatie, zoals: 'Betaalt u huur?' met als antwoordmogelijkheden 'ja' en 'nee', of het item: 'Wie beheert uw financiën?' met als antwoordmogelijkheden: 'Ik beheer mijn financiën volledig zelf', 'Ik beheer mijn financiën deels zelf, maar ik krijg hulp van iemand' en 'Iemand anders beheert mijn financiën'. Daarna volgen er 53 stellingen over financiële

prestaties, gebaseerd op het afgelopen jaar. Participanten moeten aangeven in hoeverre ze het met deze stellingen eens zijn op een 5-punt Likertschaal van "helemaal mee oneens" tot "helemaal mee eens" en "niet van toepassing". Voorbeelden van deze stellingen zijn: 'Als het gaat om financiën lukt het mij om vooruit te plannen' en 'Ik ben goed in staat om geld te sparen'. Een hoge score (totaalscore= 265) op de vragenlijst betekent dat iemand zijn/haar financiële prestaties in het dagelijks leven hoog inschat. De gehele vragenlijst is weergegeven in de bijlage. De interne consistentie van deze vragenlijst is hoog ($\alpha = .84$). Verdere psychometrische gegevens van deze vragenlijst zijn nog niet bekend, aangezien de vragenlijst nog in ontwikkeling is (Koerts et al., in preparation).

De Nederlandse versie van de *Behavior Rating Inventory of Executive Function-Adult Version* (BRIEF-A, Roth et al., 2005), is een zelfrapportage lijst die verschillende domeinen meet van executief functioneren bij volwassenen (18-65 jaar) in het dagelijks leven. De vragenlijst bestaat uit 75 vragen, verdeeld over twee algemene indices. De gedragsregulatie index meet de vaardigheid van het reguleren van gedrag en emotionele reacties, en de metacognitie index meet in verschillende contexten het vermogen om problemen op te lossen. Verder zijn er negen subschalen (i.e., inhibitie, flexibiliteit, emotieregulatie, zelfevaluatie, werkgeheugen, plannen en organiseren, ordelijkheid, initiatief nemen en taakevaluatie). Twee items uit de vragenlijst zijn bijvoorbeeld: 'Ik raffel dingen af' (gedragsregulatie index) en 'Ik plan dingen niet vooruit' (metacognitie index). De items worden beantwoord op een 3-punt Likertschaal (Nooit, Soms en Vaak). De scores van de participanten worden gemeten in een totaalscore (totaalscore= 130), de totaalscores van de subschalen (totaalscore inhibitie= 16, totaalscore flexibiliteit= 10, totaalscore emotieregulatie= 18, totaalscore zelfevaluatie= 13, totaalscore werkgeheugen= 16, totaalscore plannen en organiseren= 18, totaalscore ordelijkheid= 14, totaalscore initiatief nemen= 14 en totaalscore taakevaluatie= 11) en de totaalscores van de indices (totaalscore gedragsregulatie index= 57, totaalscore metacognitie

index= 73). Een hoge totaalscore kan gezien worden als een lager niveau van executief functioneren in het dagelijks leven. Verder bevat de vragenlijst drie validiteitsschalen: negativiteit, inconsistentie en onwaarschijnlijkheid. Op deze schalen suggereert een score boven de *cut-off* (een score van 8 of hoger) dat de vragenlijst niet valide is ingevuld en dit resulteert in uitsluiting van het onderzoek. De betrouwbaarheid van de vragenlijst is goed, de gedragsregulatie index ($\alpha = .89$) en de metacognitie index ($\alpha = .93$) hebben namelijk allebei een hoge interne consistentie. Daarnaast zijn ook de convergente en discriminante validiteit van de vragenlijst goed (Roth et al., 2005).

De Brief Money Management Scale (BMMS, Ksendzova et al., 2017) meet het geldbeheer van volwassenen in de afgelopen zes maanden. De BMMS bestaat uit achttien items die kunnen worden opgedeeld in vier subschalen: liquide geldbeheer, krediet, spaargeld en verzekeringen. Bij elk item wordt gevraagd naar de afgelopen zes maanden. Een aantal voorbeelditems uit deze vragenlijst zijn als volgt: ‘Heb ik geld opzij gezet voor noodgevallen’ (spaargeld), ‘Heb ik een passende zorgverzekering afgesloten of aangehouden (verzekeringen), ‘Heb ik meer geld uitgegeven dan ik bezit (krediet) en ‘Het volgen van een week- of maanbudget’ (liquide geldbeheer). De antwoorden worden gegeven op een 5-punt Likertschaal (1 = nooit, 2 = zelden, 3 = soms, 4 = vaak en 5 = altijd). Een hoge score (totaalscore= 90) op deze schaal suggereert dat de persoon in staat is om succesvol met geld om te kunnen gaan. De interne betrouwbaarheid van deze vragenlijst is hoog ($\alpha = .81$) en de vragenlijst is concurrent valide (Ksendzova et al., 2017).

Data-analyses

De analyses die in dit onderzoek worden uitgevoerd zijn de analyses van de demografische statistieken (e.g., geslacht), en drie eenzijdige t-testen met geslacht als onafhankelijke variabele en financiële stress, financiële tevredenheid en financieel presteren als afhankelijke variabelen. De t-test is een parametrische toets en moet aan een aantal

aannames voldoen. De aannames waaraan een t-test moet voldoen zijn normaliteit, homogeniteit, en de afhankelijke variabelen moeten op een niveau worden gemeten dat geschikt is voor t-testen. De aanname van normaliteit wordt gecontroleerd door middel van Q-Q plots. De aanname van homogeniteit wordt gecontroleerd door middel van een Levene's Test. Ten slotte worden de variabelen gemeten op een interval of continue niveau, beide niveaus zijn geschikt voor t-testen. Het verschil tussen de groepen is significant met een p-waarde lager of gelijk aan $<.05$. Alle analyses zijn uitgevoerd met behulp van het programma SPSS (versie 28).

Resultaten

Eerst werd gecontroleerd of de data aan de aannames voor normaliteit en homogeniteit voldoen. De aanname van normaliteit is gecontroleerd door middel van een Q-Q plot. Hieruit bleek dat alle variabelen bij benadering normaal verdeeld zijn. De aanname van homogeniteit is getest met de Levene's Test. Deze test was bij alle afhankelijke variabelen niet significant waardoor er aan de aanname van homoscedasticiteit wordt voldaan. De beschrijvende statistieken van de deelnemers uit het huidige onderzoek worden vermeld in Tabel 1.

Het verschil in het ervaren van financieel presteren tussen mannen ($M = 213.57$; $SD = 23.26$) en vrouwen ($M = 208.56$; $SD = 23.26$) was niet significant ($t(301) = 1.80$; $p < .07$). Het verschil in het ervaren van financiële stress tussen mannen ($M = 3.20$; $SD = 1.92$) en vrouwen ($M = 3.37$; $SD = 2.06$) was niet significant ($t(301) = -0.75$; $p < .46$). Het verschil in het ervaren van financiële tevredenheid tussen mannen ($M = 7.16$; $SD = 1.67$) en vrouwen ($M = 7.15$; $SD = 1.78$) was niet significant ($t(301) = -0.01$; $p < .99$).

Discussie

Het doel van deze studie is om te onderzoeken of er een verschil is tussen mannen en vrouwen op het subjectief beoordelen van financieel presteren, financiële stress en financiële tevredenheid. De verwachtingen waren, op basis van de literatuur, dat vrouwen lager scoren dan mannen op financiële prestaties en financiële tevredenheid, maar hoger scoren dan mannen op financiële stress (Agrigoroaei et al., 2017; Koerts et al., 2020; Kuo et al., 2021; Uljee, 2018; Van Rijnsoever et al., 2011). Bij alle t-testen werden echter geen significante resultaten gevonden, waardoor alle drie de hypothesen niet zijn bevestigd.

Er zijn verschillende verklaringen voor het ontbreken van significante resultaten. Als er gekeken wordt naar de data valt het bijvoorbeeld op dat zowel mannen als vrouwen gemiddeld laag scoren op financiële stress (gemiddeld scoren ze allebei iets hoger dan 3 op een schaal van 1 tot 10) en over het algemeen tevreden zijn met hun financiële situatie (gemiddeld scoren ze allebei iets hoger dan 7 op een schaal van 1 tot 10). Daarnaast hebben deze scores een kleine spreiding, met een standaarddeviatie van 2.00 voor financiële stress en een standaarddeviatie van 1.74 voor financiële tevredenheid. Deze scores en de kleine spreiding, kan mogelijk verklaard worden doordat Nederland een relatief welvarend land is (Centraal Bureau voor de statistiek (CBS), 2022c). Daarnaast is er in de afgelopen twee decennia veel veranderd op de Nederlandse arbeidsmarkt tussen mannen en vrouwen. De arbeidsparticipatie van vrouwen in Nederland is de afgelopen twee decennia bijvoorbeeld gestaag toegenomen, van 43.5% in 1990 naar 55.0% in 2000, 63.4% in 2010 en 68.6% in 2022 (CBS, 2016a; CBS, 2023). Tegelijk neemt ook de loonkloof tussen mannen en vrouwen af (CBS, 2022b). Hierdoor hebben vrouwen meer geld te besteden en zijn meer vrouwen financieel zelfstandig dan bijvoorbeeld 20 jaar geleden (CBS, 2022a, CBS, 2020). Deze snelle veranderingen kunnen invloed hebben op hoe mannen en vrouwen hun financieel presteren, financiële stress en financiële tevredenheid beoordelen. Een vervolgonderzoek zou kunnen

onderzoeken of de perceptie van vrouwen en mannen tegenover financieel presenteren, financiële stress en financiële tevredenheid in de afgelopen decennia significant is veranderd en wat de eventuele oorzaken van deze veranderingen kunnen zijn.

Tevens kan het ontbreken van significante genderverschillen op het gebied van financieel presteren, financiële stress en financiële tevredenheid mogelijk verklaard worden door de gemiddelde jonge leeftijd van de deelnemersgroep in de huidige studie ($M= 38.91$). Het kan namelijk zo zijn dat de eerder genoemde maatschappelijke veranderingen vooral invloed hebben gehad op de jongere generatie, waardoor er minder genderverschillen zijn in de jongere generatie. Zo is bijvoorbeeld het verschil in arbeidsparticipatie tussen mannen en vrouwen het kleinst bij de jongere generaties (CBS, 2023) en verdienen vrouwelijke twintigers meestal meer dan hun mannelijke leeftijdsgenoten (CBS, 2022a). Daarentegen zijn de loonverschillen het grootst tussen mannen en vrouwen boven de 50 (CBS, 2016b). Een vervolgonderzoek zou deze mogelijke rol van leeftijd bij genderverschillen op het gebied van financieel presteren, financiële stress en financiële tevredenheid kunnen onderzoeken.

Daarnaast blijkt uit onderzoek van Sabri et al. (2006) dat mannen en vrouwen geld anders waarnemen en dat het verschil in houding ten opzichte van geld invloed heeft op financiële planning, investeringskeuzes en levenstevredenheid. Vrouwen scoorden bijvoorbeeld significant lager dan mannen op obsessie en macht houdingen over geld. Mannen willen bijvoorbeeld meer geld hebben en denken vaker aan mogelijke tactieken om meer geld te verkrijgen en behouden dan vrouwen. Tevens bleek het dat mannen geld meer waarderen en meer waarnemen als een indicatie van succes dan vrouwen. Ten slotte waren mannen meer geneigd om geld te zien als een bron van macht dan vrouwen. Deze verschillen in waarneming en houding ten opzichte van geld zouden invloed kunnen hebben op hoe mannen en vrouwen hun financieel presteren, financiële stress en financiële tevredenheid beoordelen. Een vervolgonderzoek zou deze mogelijke invloeden van waarnemingen en

houdingen tegenover geld op financieel presteren, financiële stress en financiële tevredenheid in kaart kunnen brengen.

Ten slotte kan het niet vinden van significante genderverschillen op het gebied van financieel presteren, financiële stress en financiële tevredenheid komen doordat er in dit onderzoek alleen is gekeken naar het verschil tussen geslachten op biologisch niveau. Uit onderzoek van Sahi (2023) bleek dat het verschil in houding ten opzichte van geldzaken tussen mannen en vrouwen minder gerelateerd is aan het biologische geslacht en meer gerelateerd is aan het psychologische genderperspectief. Ook wanneer het biologische en psychologische geslacht werd gecombineerd, bleek psychologisch geslacht de belangrijkste voorspeller van houdingen over geldzaken. Bij het subjectief beoordelen van financiële prestaties zou er dus niet alleen het biologische aspect van gender onderzocht moeten worden maar moet ook het genderperspectief in acht genomen worden.

Sterktes en limitaties

Een limitatie van het onderzoek is dat het onderzoek is afgenomen met behulp van een zelfrapportage vragenlijst. Doordat mensen hem zonder toezicht invullen bestaat de kans dat er proefpersonen zijn die het onderzoek niet serieus of onzorgvuldig hebben ingevuld, zogeheten *careless responders*. Daarnaast zijn er verschillende proefpersonen geweest die als feedback teruggaven dat ze de vragenlijst lang en intensief vonden. Dit kan hun motivatie om de vragen goed en bewust in te vullen hebben verminderd. Om *careless responders* tegen te gaan zijn er in het onderzoek echter verschillende stappen ondernomen. Mensen die weinig invullen en die niet aan de eisen voldoen, werden bijvoorbeeld geëxcludeerd uit het onderzoek. Een vervolgonderzoek zou tegen *careless responders* ook nog zogeheten *attention checks* in de vragenlijst kunnen toevoegen. Dit kan toegepast worden in de enquête door bijvoorbeeld tussen de vragen door de proefpersonen de opdracht te geven om een specifiek antwoord in te vullen. Daarnaast zouden vervolgonderzoeken over dit onderwerp ervoor

kunnen kiezen om de enquête in te korten op basis van de gebruikte schalen of om minder schalen te gebruiken.

Verder maakt onderzoek gebruik van een nog niet gevalideerde vragenlijst, namelijk de FiPS (Koerts et al., in preparation). Meer onderzoek naar de psychometrische gegevens van de FiPS is nog nodig voor de verdere validatie van deze vragenlijst. Dit onderzoek levert echter, voor deze verdere validatie van de FiPS, al een belangrijke bijdrage. Daarnaast geeft het onderzoek, door gebruik te maken van deze vragenlijst, unieke informatie over het subjectief financieel presteren van mensen in de Nederlandse samenleving.

Ten slotte werden de variabelen financiële stress en financiële tevredenheid beoordeeld door middel van één vraag over beide onderwerpen. Dit geeft een ongenueanceerd beeld over de beide variabelen. Dit kan problematisch zijn omdat beide variabelen invloed hebben en terugkomen in verschillende begrippen en contexten (e.g., inkomen, financiële middelen en financiële toekomst; (Hira & Mugenda, 2000; Grace et al., 2010; Jacobsen et al., 2014). Door de variabelen niet met meerdere vragen te onderzoeken kan het zo zijn dat de variabelen niet concreet genoeg in kaart gebracht zijn om ze accuraat te meten. Een vervolgonderzoek zou meerdere vragen over deze variabelen kunnen toevoegen om de variabelen accurater in kaart te brengen.

Ondanks deze limitaties kan er geconcludeerd worden dat er geen significant verschil is tussen mannen en vrouwen op het subjectief beoordelen van financieel presteren, financiële stress en financiële tevredenheid. Daarnaast representeert het onderzoek de Nederlandse bevolking, doordat het is afgenomen bij een grote heterogene steekproef, en levert het onderzoek een belangrijke bijdrage aan de verdere validatie van de FiPS. Ten slotte draagt het onderzoek bij aan het vergroten van onze kennis over het subjectief beoordelen van financieel presteren, financiële stress en financiële tevredenheid. Hierdoor draagt het onderzoek ook bij

aan het verkleinen van het gat in de literatuur op het gebied van financieel presteren en financiële stress.

Referenties

- Agrigoroaei, S., Lee-Attardo, A., & Lachman, M. E. (2017). Stress and subjective age: those with greater financial stress look older. *Research on Aging*, 39(10), 1075–1099. <https://doi.org/10.1177/0164027516658502>
- Appelbaum P. S., Spicer C. M., Valliere F. R. (red.) (2016). *Informing social security's process for financial capability determination*. Washington (DC): Te National Academies Press.
- Brougham, R. R., Zail, C. M., Mendoza, C. M., & Miller, J. R. (2009). Stress, sex differences, and coping strategies among college students. *Current Psychology : A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues*, 28(2), 85–97. <https://doi.org/10.1007/s12144-009-9047-0>
- Brüggen, E. C., Hogreve, J., Holmlund, M., Kabadayi, S., & Löfgren, M. (2017). Financial well-being: a conceptualization and research agenda. *Journal of Business Research*, 79, 228–237. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.03.013>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016a). Gross labor force participation of women. *Centraal Bureau voor de Statistiek*. Geraadpleegd op 1 maart 2023, van <https://opendata-cbs-nl.proxy-ub.rug.nl/statline/#/CBS/en/dataset/71882ENG/line?ts=1678616209868>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016b, 23 november). Krijgen mannen en vrouwen gelijk loon voor gelijk werk?. *Centraal Bureau voor de Statistiek*. Geraadpleegd op 1 maart 2023, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/47/krijgen-mannen-en-vrouwen-gelijk-loon-voor-gelijk-werk->
- Centraal Bureau voor de Statistiek.(2020, 11 december). Economische positie vrouw tot

2020 verder verbeterd. *Centraal Bureau voor de Statistiek*. Geraadpleegd op 1 maart 2023, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/50/economische-positie-vrouw-tot-2020-verder-verbeterd>

Centraal Bureau voor de Statistiek.(2022a). Emancipatiemonitor. *Centraal Bureau voor de Statistiek*. Geraadpleegd op 1 maart 2023, van <https://longreads.cbs.nl/emancipatiemonitor-2022/>

Centraal Bureau voor de Statistiek.(2022b, 14 november). Monitor Loonverschillen mannen en vrouwen, 2020. *Centraal Bureau voor de Statistiek*. Geraadpleegd op 1 maart 2023, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/aanvullende-statistische-diensten/2022/monitor-loonverschillen-mannen-en-vrouwen-2020?onepage=true>

Centraal Bureau voor de Statistiek.(2022c, 18 mei). Huidige brede welvaart groot, maar houdbaarheid onder druk. *Centraal Bureau voor de Statistiek*. Geraadpleegd op 6 april 2023, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/20/huidige-brede-welvaart-groot-maar-houdbaarheid-onder-druk>

Centraal Bureau voor de Statistiek.(2023). Arbeidsparticipatie naar leeftijd en geslacht. *Centraal Bureau voor de Statistiek*. Geraadpleegd op 1 maart 2023, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-arbeidsmarkt/werkenden/arbeidsparticipatie-naar-leeftijd-en-geslacht>

Eisenbarth, C. A. (2019). Coping with stress: Gender differences among college students. *College Student Journal*, 53(2), 151–162. <https://web-s-ebsohost-com.proxy-ub.rug.nl/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=5d615d7f-6226-477d-a8fb-c6a9cfc5456c%40redis>

Fan, L., & Babiartz, P. (2019). The determinants of subjective financial satisfaction and the

- moderating roles of gender and marital status. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 47(3), 237–259. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1111/fcsr.12297>
- Gerrans, P., Speelman, C., & Campitelli, G. (2014). The relationship between personal financial wellness and financial wellbeing: A structural equation modelling approach. *Journal of Family and Economic Issues*, 35(2), 145–160. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1007/s10834-013-9358-z>
- Hira, T. K., & Mugenda, O. (2000). Gender differences in financial perceptions, behaviors and satisfaction. *Journal of Financial Planning*, 13(2), 86–92. https://www.academia.edu/24873366/Gender_Differences_in_Financial_Perceptions_Behaviors_and_Satisfaction
- Jacobsen, B., Lee, J. B., Marquering, W., & Zhang, C. Y. (2014). Gender differences in optimism and asset allocation. *Journal of Economic Behavior and Organization: Part B*, 107, 630–651. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2014.03.007>
- Keith, V. M. (1993). Gender, financial strain, and psychological distress among older adults. *Research on Aging*, 15(2), 123–147. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1177/0164027593152001>
- Koerts, J., Bangma, D. F., Jansen, J. L., De Deyn, P. P., & Tucha, O. (2020). Een nieuwe testbatterij gericht op financiële competentie en financiële prestaties: Hoe presteren patiënten met neurodegeneratieve aandoeningen hierop? *Neuropraxis*, 2020(5/6), 169-178. <https://doi.org/10.1007/s12474-020-00267-y>
- Koerts, J., Ebert, M., Fuermaier, A.B.M. & Tucha, O. (in preparation). Financial capability, what does it entail? A Delphi consensus study.
- Koerts, J., Jansen, J.L. & Tucha, O. (in preparation). The development of the Financial Performance Scale.

- Ksendzova, M., Donnelly, G. E., & Howell, R. T. (2017). A Brief Money Management Scale and its associations with personality, financial health, and hypothetical debt repayment. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 28(1), 62–75. <https://doi.org/10.1891/1052-3073.28.1.62> .
- Kuo, W., Oakley, L. D., Brown, R. L., Hagen, E. W., Barnet, J. H., Peppard, P. E., & Bratzke, L. C. (2021). Gender differences in the relationship between financial stress and metabolic abnormalities. *Nursing Research*, 70(2), 123–131. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1097/NNR.0000000000000489>
- Matud, M. P. (2004). Gender differences in stress and coping styles. *Personality & Individual Differences*, 37(7), 1401–1415. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1016/j.paid.2004.01.010>
- Meriküll J., Kukk, M., Rõõm Tairi, & National Bureau of Economic Research. (2020). What explains the gender gap in wealth? evidence from administrative data. *National Bureau of Economic Research*. Geraadpleegd op 7 december 2022, van <https://www.nber.org/papers/w26920>
- Prawitz, A. D., Garman, E. T., Sorhaindo, B., O'Neill, B., Kim, J., & Drentea, P. (2006). In Charge financial distress/financial well-being scale: Development, administration, and score interpretation. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 17(1), 34-50. https://www.researchgate.net/publication/26437007_InCharge_Financial_DistressFinancial_Well-Being_Scale_Development_Administration_and_Score_Interpretation
- Robson, J., & Peetz, J. (2020). Gender differences in financial knowledge, attitudes, and behaviors: accounting for socioeconomic disparities and psychological traits. *Journal of Consumer Affairs*, 54(3), 813–835. <https://doi.org/10.1111/joca.12304>

- Roth, R. M., Isquith, P. K., & Gioia, G. A. (2005). *Behavior Rating Inventory of Executive Function-Adult Version (BRIEF-A)*. Lutz, FL: Psychological Assessment Resources
- Rothwell, D. W., & Wu, S. (2019). Exploring the Relationship between Financial Education and Financial Knowledge and Efficacy: Evidence from the Canadian Financial Capability Survey. *Journal of Consumer Affairs*, 53(4), 1725–1747. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1111/joca.12259>
- Russia Financial Literacy and Education Trust Fund. (2013) *Women and Financial Literacy: OECD/INFE Evidence, Survey and Policy Responses*. Research Report. Washington D.C.: The World Bank. geraadpleegd op 7 december 2022, van https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/TrustFund2013_OECD_INFE_Women_and_Fin_Lit.pdf
- Sabri, M.F., Hayhoe, C.R. and Ai, G. (2006), Attitudes, values and belief towards money: gender and working sector comparison. *Pertanika Journal of Social Sciences and Humanities*, 14 (2), 121-130. http://psasir.upm.edu.my/id/eprint/3546/1/Attitudes,_Values_and_Belief_Towards_Money.pdf
- Sahi, S. K. (2023). Understanding gender differences in money attitudes: biological and psychological gender perspective. *International Journal of Bank Marketing*, (20230123). <https://doi.org/10.1108/IJBM-08-2022-0352>
- Settels, J. (2022). The health effects of workforce involvement and transitions for Europeans 50–75 years of age: Heterogeneity by financial difficulties and gender. *Canadian Journal on Aging*, 41(3), 304–319. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1017/S0714980821000556>
- Tran, A. G. T. T., Lam, C. K., & Legg, E. (2018). Financial stress, social supports, gender,

- and anxiety during college: A stress-buffering perspective. *The Counseling Psychologist*, 46(7), 846–869. <https://doi-org.proxyub.rug.nl/10.1177/0011000018806687>
- Uljee, M. (2018). Kansen voor samenwerking op armoede en gezondheid. *Sociaal Bestek : Tijdschrift Voor Werk, Inkomen En Zorg*, 80(6), 33–35. <https://doi.org/10.1007/s41196-018-0161-0>
- Van Rijnsoever, M. P., Tromp, E., Waterlander, W. E., Schütz F.N, & Steenhuis, I. H. M. (2011). Verschillen in leefstijl en gezondheid tussen mensen met en zonder schulden. *Tijdschrift Voor Gezondheidswetenschappen : Tijdschrift Voor Gezondheidswetenschappen*, 89(1), 43–50. <https://doi.org/10.1007/s12508-011-0017-1>
- Vlachantoni, A. (2012). Financial inequality and gender in older people. *Maturitas*, 72(2), 104–107. <https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2012.02.015>

Bijlage A

Financial Performance Scale / Financiële Prestatie Schaal (FiPS)

Financieel prestaties in het alledaagse leven

Instructies

Deze vragenlijst gaat over hoe het omgaan met financiën. Met financiën bedoelen we geld, maar bijvoorbeeld ook verzekeringen, pensioen, de huur of een hypotheek. Eerst volgen enkele vragen over uw persoonlijke financiële situatie. Daarna willen we graag van u weten in hoeverre u het eens bent met bepaalde stellingen. Het is daarbij de bedoeling dat u zich richt **op het afgelopen jaar**.

Bijvoorbeeld:

	Helemaal mee oneens	Een beetje mee oneens	Neutraal	Een beetje mee eens	Helemaal mee eens	Niet op mij van toepassing
Het lukt mij om met onregelmatige of onverwachte uitgaven om te gaan.						

Als een stelling **in het afgelopen jaar niet** op u van toepassing is geweest, kunt u “niet op mij van toepassing” aanvinken. **Probeer dit zoveel mogelijk te voorkomen.**

Geef alstublieft bij **elke stelling** een antwoord. Denk niet te lang na over het antwoord, maar geef het eerste antwoord dat u te binnen schiet.

Algemeen

Wat is/zijn uw huidige bron(nen) van inkomen? (meerdere antwoorden mogelijk)

Uitkering (bijvoorbeeld WW, ziektewet, WIA, WAO, Wajong, Participatiewet)

Loon uit werk

Pensioen

AOW

Toeslagen (bijvoorbeeld huurtoeslag, zorgtoeslag, kinderopvangtoeslag)

Investerings, beleggingen

Anders, namelijk ...

Ik weet het niet

Wat is uw huidige woonsituatie?

Zelfstandig zonder partner, met kind(eren)

Zelfstandig zonder partner, zonder kind(eren)

Zelfstandig met partner, met kind(eren)

Zelfstandig met partner, zonder kind(eren)

Met ouders

Met overige familieleden/anderen

(RI)BW/beschermd wonen in de samenleving/sociaal pension

Wonen op instellingsterrein

Anders, namelijk....

Heeft u een hypotheek?

- Ja
- Nee

Betaalt u huur?

- Ja
- Nee

Wat is ongeveer uw **netto** maandinkomen?

- < € 500
- € 500 - € 1000
- € 1000 - € 1500
- € 1500 - € 2000
- € 2000 - € 2500
- € 2500 - € 3000
- € 3000 - € 3500
- € 3500 - € 4000
- € 4000 - € 4500
- € 4500 - € 5000
- > € 5000

Wie beheert uw financiën?

- Ik beheer mijn financiën volledig zelf
- Ik beheer mijn financiën deels zelf, maar ik krijg hulp van iemand
- Iemand anders beheert mijn financiën

Heeft u een lening en/of schulden anders dan een hypotheek? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- Nee
- Ja, namelijk:
 - Studieschuld
 - Gas/water/licht
 - Internet-/televisie-/telefoonaansluiting
 - Voertuigen (auto/motor/boot etc.)
 - Elektronica (computer, telefoon, tablet, televisie, vaatwasser etc.)
 - Anders, _____

Als "ja": komt één van bovenstaande schulden door online winkelen?

- Ja
- Nee

Hoe vaak heeft u in het afgelopen jaar een aanmaning (voor bijv. gas, telefoon of elektriciteit) ontvangen vanwege achterstallige betalingen?

- Nooit
- Eén keer per jaar
- Eén keer per half jaar
- Eén keer per 3 maanden
- Eén keer per maand

✗ Meerdere keren per maand

Spaart of investeert u geld? (Bijv. op een spaarrekening, beleggingen, Bitcoin, etc.)?

✗ Nee

✗ Ja

Hoe belangrijk is financiële zelfredzaamheid voor u?

✗ Helemaal niet belangrijk

✗ Niet belangrijk

✗ Neutraal

✗ Belangrijk

✗ Heel erg belangrijk

Hoeveel stress/spanning ervaart u over uw financiële situatie?

Helemaal geen
stress/spanning

Heel veel
stress/spanning

Hoe tevreden bent u met uw financiële situatie?

Heel erg
ontevreden

Heel erg
tevreden

In hoeverre bent u het eens met onderstaande stellingen?

Als een vraag niet op u van toepassing is, kunt u dit aangeven. Probeer dit zoveel mogelijk te voorkomen. Het is de bedoeling dat u zich richt **op het afgelopen jaar**.

	Helemaal mee oneens	Een beetje mee oneens	Neutraal	Een beetje mee eens	Helemaal mee eens	Niet op mij van toepassing
1. Wanneer ik een aankoop contant betaal, lukt het mij om na te gaan hoeveel wisselgeld ik terugkrijg.						
2. Als het gaat om financiën lukt het mij om vooruit te plannen.						
3. Wanneer ik meerdere rekeningen heb, kan ik goed bepalen welke ik eerst moet betalen.						
4. Het lukt mij om met onregelmatige of onverwachte uitgaven om te gaan.						

5. Het lukt mij om (online) formulieren in te vullen wanneer ik een rekening moet betalen.						
6. Het lukt me om (online) formulieren in te vullen wanneer ik een verzekering wil afsluiten of wijzigen.						
7. Het lukt mij niet om mijn inkomsten en uitgaven op elkaar af te stemmen.						
8. Het lukt mij om de voorwaarden van verschillende verzekeringen te vergelijken.						
9. Ik heb een goed overzicht van mijn financiële betalingsschema's (bijv. voor hypotheek of aflossing van een schuld).						
10. Het lukt mij om geld te pinnen bij een pinautomaat.						
11. Ik ben goed in staat om geld te sparen.						
12. Het lukt me om mij financieel goed voor te bereiden op mijn pensioen.						
13. Ik maak één of meerdere vuistregels als het gaat om het uitgeven van geld.						
14. Ik weet hoeveel geld er elke maand binnenkomt.						
15. Ik weet wat mijn inkomstenbronnen zijn.						
16. Ik weet hoe groot mijn vermogen is.						
17. Ik weet hoe hoog mijn vaste lasten elke maand zijn.						
18. Ik ben op de hoogte van mijn hypotheekgegevens, zoals de						

totale hoogte, resterende looptijd en de rente van mijn hypotheek.						
19. Ik weet hoe hoog mijn schulden zijn.						
20. Ik weet bij wie ik lening(en) heb.						
21. Ik weet waar ik mijn verzekeringen heb afgesloten.						
22. Ik weet niet goed bij wie ik terecht kan voor financieel advies en/of begeleiding.						
23. Ik heb zelden de neiging om impulsieve aankopen te doen.						
24. Het lukt mij om een aankoop te pinnen.						
25. Het lukt mij om contante betalingen te doen.						
26. Als ik plotseling (flink) minder inkomen zou hebben, dan ben ik daarop voorbereid.						
27. Het lukt mij om mijn financiën te regelen via het internet.						
28. Ik houd mijn financiële situatie stabiel: Ik heb een goede balans tussen mijn inkomsten en uitgaven.						
29. Het lukt mij niet om toe te werken naar persoonlijke doelen op financieel gebied, zoals het kopen van een computer of het boeken van een reis.						
30. Ik heb vrienden en/of familieleden die mij kunnen helpen met mijn financiën.						
31. Ik weet hoeveel geld ik ongeveer krijg als ik met pensioen ben.						

32. Ik blijf goed op de hoogte van de financiële ontwikkelingen (bijv. de rentekoers, huizenprijzen, etc.).						
33. Ik heb de neiging om risicovolle financiële beslissingen te nemen.						
34. Ik ben in staat om financiële oplichting of fraude te herkennen (bijv. phishing via nepberichten).						
35. Als ik een product koop, dan lukt het me om producten te vergelijken op prijs-/kwaliteitverhouding.						
36. Als ik een lastige financiële keuze moet maken, weet ik de juiste hulpbronnen te vinden (bijv. vergelijkingssites, recensies, of mensen die ik vertrouw).						
37. Als ik een rekening krijg, lukt het me om me te houden aan de uiterste betaaldatum.						
38. Ik houd me zo goed mogelijk aan financiële voorwaarden, bijv. voor verzekeringen, huur, of een hypotheek.						
39. Het lukt mij niet om financiële producten met elkaar te vergelijken (bijv. verschillende leningen, hypotheek of verzekeringen).						
40. Als ik een (online) bankafschrift krijg, lukt het me niet om een bepaalde transactie terug te vinden.						
41. Als ik een (online) rekening krijg, dan lukt het mij om deze te begrijpen (bijv. het totaal te betalen bedrag en de uiterste betaaldatum).						

42. Het lukt mij niet om op de juiste manier (defecte) producten te retourneren of te ruilen.						
43. Het lukt mij om mijn belastingaangifte te doen.						
44. Ik weet hoeveel huur/hypotheek ik elke maand moet betalen.						
45. Ik weet bij wie ik schulden heb.						
46. Ik weet hoeveel geld ik geleend heb.						
47. Ik weet welke verzekeringen ik heb afgesloten.						
48. Het lukt mij om op financieel gebied persoonlijke doelen te stellen, zoals voor het kopen van een computer of het boeken van een reis.						
49. Ik kan goed bepalen wie ik kan vertrouwen voor financieel advies.						
50. Het lukt mij om mijn (online) bankafschriften te begrijpen (bijvoorbeeld inkomstenbronnen of bij- en afschrijvingen).						
51. Het lukt mij om mijn rekeningen (online) te betalen						
52. Ik weet welke financiële verplichtingen (bijv. vaste lasten) ik elke maand heb.						
53. Ik begrijp de voorwaarden van mijn verzekeringen.						

Dit is het einde van de vragenlijst.